Nr 19

Inrikesutskottets betänkande i anledning av motion angående lagstiftningen om uppsägningsskydd för äldre arbetskraft.

Motionen

I motionen 1972:377 av herr Karlsson i Huskvarna m. fl. (s) yrkas att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om åtgärder för att stärka uppsägningsskyddet för den äldre arbetskraften.

I motionen anförs att arbetsgivare i vissa fall söker kringgå lagen om anställningsskydd för vissa arbetstagare genom att säga upp folk, visserligen med iakttagande av uppsägningstiden men utan att, när uppsägningstiden löpt ut, hävda att vederbörande skall lämna arbetsplatsen. Motionärerna menar att en arbetstagare i det läget inte åtnjuter lagens skydd utan endast kan åberopa avtalsenlig uppsägningstid, vanligen 14 dagar. Lagen bör enligt motionärerna justeras t. ex. genom att ny uppsägningstid börjar löpa om den uppsagde i realiteten går kvar på arbetsplatsen efter uppsägningstidens utgång.

Gällande bestämmelser

I maj 1971 stiftades de s. k. äldrelagarna som har till syfte att öka anställningsskyddet och främja sysselsättningsmöjligheterna för äldre arbetskraft. Lagstiftningen är att betrakta som ett provisorium i avbidan på förslag från utredningen om ökad anställningstrygghet m. m.

Lagen om anställningsskydd för äldre arbetstagare innehåller bestämmelser om bl. a. uppsägningstid. Den andra lagen, som är aktuell i sammanhanget, lag om vissa åtgärder för att främja sysselsättning av äldre arbetstagare på den öppna arbetsmarknaden ger arbetsmarknadsmyndigheter och fackliga organisationer möjlighet till insyn i och inflytande över företagens personalpolitik. I extrema fall kan förordnas att en arbetsgivare endast får anställa sådan arbetstagare som den offentliga arbetsförmedlingen anvisat eller godtagit.

Lagstiftningen om anställningsskydd innebär att arbetstagare skall åtnjuta uppsägningstid av minst två månader om han fyllt 45 år, minst fyra månader om han fyllt 50 år och minst sex månader om han fyllt 55 år, allt under förutsättning att han varit anställd hos arbetsgivaren minst 24 månader under de tre senaste åren närmast före uppsägningen. Arbetstagaren har rätt till lön under uppsägningstiden och likaså under permitteringstid som överstiger 14 dagar i följd eller 30 dagar under samma kalenderår. Om arbetstagare, som åtnjuter uppsägningsskydd, blir uppsagd på grund av arbetsbrist skall han under en tid av sex månader efter det han slutade anställningen ha företräde till återanställning hos

samme arbetsgivare. Lagstiftningen omfattar i princip endast arbetstagare, vars anställningsavtal gäller tills vidare. Undantag har alltså gjorts för anställningar som avser viss tid eller visst arbete. För att lagen inte skall kunna kringgås gäller emellertid dessa undantag endast om begränsningen av anställningen föranletts av arbetsuppgifternas särskilda beskaffenhet eller står i överensstämmelse med praxis i branschen. Som exempel kan nämnas vissa monteringsarbeten och byggnadsarbete som avser visst bygge.

Lagstiftningen är dessutom begränsad i fråga om medlemmar i arbetsgivarens familj och personer som avlönas uteslutande genom andel i vinst eller har företagsledande ställning. Inte heller gäller den för arbetstagare som omfattas av sjömanslagen eller lagen om arbetstid m. m. i husligt arbete.

Lagstiftningen är tvingande och kan följaktligen inte sättas ur kraft genom avtal.

Utskottet

Enligt lagen om anställningsskydd för vissa arbetstagare åtnjuter en anställd som fyllt 45 år uppsägningstid, som varierar mellan två och sex månader beroende på arbetstagarens ålder. En förutsättning är att han varit anställd hos arbetsgivaren i minst 24 månader under de tre senaste åren. Lagen är ett provisorium i avvaktan på en mera definitiv lösning av anställningstrygghetsfrågorna för hela arbetsmarknaden, som övervägs inom utredningen rörande ökad anställningstrygghet m. m.

I motionen hävdas att det förekommer att arbetsgivare söker kringgå lagen genom att säga upp äldre arbetstagare men inte verkställa uppsägningen sedan uppsägningstiden gått till ända. Genom att reglerna om uppsägningstid iakttagits skulle en arbetstagare därefter stå utan skydd av lagen. Motionärerna anser att en sådan tillämpning står i strid med lagstiftningens syfte och vill därför att lagen skall ses över. De föreslår att nya tidsfrister skall börja löpa om en uppsägning inte verkställs vid uppsägningstidens utgång.

Såvitt utskottet har sig bekant föreligger inte något prejudicerande domstolsutslag som visar att lagen har den innebörd som motionärerna kritiserar. I sammanhanget kan noteras att den som blir skild från sitt arbete på grund av arbetsbrist under sex månader därefter har företrädesrätt till återanställning. I sådant fall åtnjuter arbetstagaren enligt uttrycklig bestämmelse återigen omedelbart anställningsskydd. Vidare bör det påpekas att lagen om sysselsättningsfrämjande åtgärder ger vissa möjligheter att komma till rätta med arbetsgivare som söker kringgå lagen om anställningsskydd. Utskottet har emellertid erfarit att problem liknande det motionärerna tagit upp visat sig vara förenade med tillämpningen av lagstiftningen. Redan vid tillkomsten av lagstiftningen var man inställd på att så kunde bli fallet och det förutsattes att utredningen om ökad anställningstrygghet m. m. vid sina överväganden

skulle ta hänsyn till hur den provisoriska lagstiftningen utfallit i den praktiska tillämpningen. Utredningen kommer inom de närmaste månaderna att lägga fram förslag om ny lagstiftning. Enligt vad utskottet inhämtat kommer därvid frågor av det slag som tas upp i motionen att behandlas. Med hänsyn härtill är det inte påkallat att riksdagen tar något initiativ. Utskottet hemställer därför

att riksdagen avslår motionen 1972:377.

Stockholm den 24 oktober 1972

På inrikesutskottets vägnar

KARL ERIK ERIKSSON

Närvarande: herrar Eriksson i Arvika (fp), Fagerlund (s), Nilsson i Tvärålund (c), Nilsson i Östersund (s), Andersson i Billingsfors (s), Nordgren (m), fru Hörnlund (s), herrar Fridolfsson i Rödeby (s), Johansson i Simrishamn (s), Stridsman (c), fru Ludvigsson (s), herrar Oskarson (m), Lorentzon (vpk), Fransson (c) och Ekinge (fp).

Göteborgs Offsettryckeri AB 72 1707 S Stockholm 1972